

فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، دوره دوم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۹

آثار تفکیک دارائی شرکت تجاری از شرکای آن در حقوق ایران و فرانسه

روح الله پورنوروز^۱، مهدی منتظر^{۲*}، سعید منصوری^۳

۱. دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، گروه حقوق، واحد بین‌المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران.
۲. استادیار، گروه حقوق خصوصی، دانشکده علوم انسانی، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۳. استادیار، گروه حقوق و علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: یکی از آثار شخصیت حقوقی شرکت‌ها، تفکیک دارائی شرکت تجاری از شرکاء است. هدف مقاله حاضر، بررسی آثار تفکیک دارائی شرکت تجاری از شرکای آن در حقوق ایران و فرانسه است.

مواد و روش‌ها: مقاله حاضر توصیفی تحلیلی است. مواد و داده‌ها نیز کیفی است و از فیش‌برداری در گردآوری مطالب و داده‌ها استفاده شده است.

ملاحظات اخلاقی: در این مقاله، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد هم در حقوق ایران و هم در حقوق فرانسه تفکیک دارایی شرکت از شرکاء، آثار متعددی به‌دنبال دارد. این نتایج در حقوق ایران عبارتند از: (۱) خاص بودن حق شرکاء بر اموال شرکت (۲) دارایی شرکت به‌عنوان وثیقه پرداخت طلب طلبکاران (۳) عدم مراجعه طلبکاران شخصی شرکاء به شرکت (۴) عدم مراجعه طلبکاران شرکت به شرکاء (۵) عدم تحقق تهاتر میان طلب طلبکاران شرکاء با طلب شرکت از طلبکاران و (۶) پرداخت مالیات شرکت از دارائی آن. در همین حال، امکان رجوع طلبکاران شخصی شرکاء به شرکت و امکان صدور حکم ورشکستگی هم زمان شرکت تضامنی و شرکا از مهمترین آثار تفکیک دارائی شرکت از شرکاء در حقوق فرانسه و تفاوت‌های آن با حقوق ایران است.

نتیجه: هرچند در شرکت‌هایی که مسئولیت شرکاء نامحدود است نظیر شرکت نسبی و تضامنی، طلبکاران شرکت حق مراجعه به شرکا با مسئولیت نامحدود دارند و می‌توانند طلب خود را از دارایی شخصی شریک با مسئولیت نامحدود وصول کنند لیکن این اقدام منوط به انحلال شرکت شده است.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۱۸۹-۲۰۴

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۵

تاریخ اصلاح: ۱۳۹۹/۰۶/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۰۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۱۲/۲۹

واژگان کلیدی:

شرکت تجاری، دارائی، طلبکاران، وثیقه، مسئولیت نامحدود.

نویسنده مسؤول:

مهدی منتظر

آدرس پستی:

ایران، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دماوند، دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق خصوصی.

تلفن:

02176301225

کد ارکید:

0009-0004-1216-6056

پست الکترونیک:

montazer@damavandiau.ac.ir

۱. مقدمه

تبدیل می‌شود؛ «لذا هیچ یک از شرکاء حقی نسبت به عین اموالش ندارد. بر خلاف شرکتهای مدنی که رابطه شرکاء و اموال قطع نمی‌شود» (اسکینی، ۱۳۹۴، ج ۱، ۱۸). حال سؤال اینجاست که تفکیک دارایی شرکت از شرکاء چه آثاری در حقوق ایران و فرانسه به دنبال دارد؟ به دلیل تأثیرپذیری حقوق تجارت ایران از حقوق فرانسه، در مقاله حاضر تلاش شده به بررسی سؤال مورد اشاره پرداخته شود. به منظور بررسی و پاسخ به سؤال مورد اشاره ابتدا آثار استقلال دارایی شرکت تجاری از شرکاء در حقوق ایران و سپس در حقوق فرانسه پرداخته شده است.

۲. مواد و روش‌ها

مقاله حاضر توصیفی تحلیلی است. مواد و داده‌ها نیز کیفی است و از فیش‌برداری در گردآوری مطالب و داده‌ها استفاده شده است.

۳. ملاحظات اخلاقی

در این مقاله، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

۴. یافته‌ها

یافته‌ها نشان داد، هم در حقوق ایران و هم در حقوق فرانسه تفکیک دارایی شرکت از شرکاء آثار متعددی به دنبال دارد. این نتایج در حقوق ایران عبارتند از: (۱) خاص بودن حق شرکاء بر اموال شرکت (۲) دارایی شرکت به‌عنوان وثیقه پرداخت طلب طلبکاران (۳) عدم مراجعه طلبکاران شخصی شرکاء به شرکت (۴) عدم مراجعه طلبکاران شرکت به شرکاء (۵) عدم تحقق تهاوتر میان طلب طلبکاران شرکاء با طلب شرکت از طلبکاران و (۶) پرداخت مالیات شرکت از دارایی آن. در همین حال، امکان رجوع طلبکاران شخصی شرکاء به شرکت و امکان صدور حکم ورشکستگی هم زمان شرکت تضامنی و شرکا از مهمترین آثار تفکیک دارایی شرکت از

از آنجا که فعالیت‌های تجاری به‌ویژه در بازارهایی که رقابت و سرمایه در آن‌ها نقش اساسی را ایفاء می‌کند با خطرهایی مواجه است که ممکن است به ورشکستگی تاجران بی‌انجامد، و نیز به لحاظ آنکه امور اقتصادی بزرگ معمولاً نیاز به سرمایه‌های کلان و میز مدیریت‌های کارآمد دارد، لذا از سوی قانونگذاران "شرکتهای تجاری" مورد شناسایی قرار گرفتند تا با تاسیس آن‌ها زمینه برای اجتماع فن‌آوری، سرمایه و مدیریت در یکجا و تعامل نظام‌مند بین آن‌ها فراهم شود. هر گاه دو یا چند نفر به منظور انجام امور تجاری با تسهیم سرمایه و ترسیم نحوه تقسیم سود و زیان طبق مفاد قرارداد، تفاهم نمایند فعالیت آن‌ها یک شرکت تجاری را تشکیل داده است به عبارت دیگر هرگونه عملیات تجاری ناشی از تودیع سرمایه شرکاء که طبق قرارداد با تقسیم سود و زیان همراه باشد مشمول فعالیت شرکت تجاری است. از طریق شرکت تجاری، نه تنها امکان جذب سرمایه‌های خرد و کلان برای طرح‌های بزرگ اقتصادی فراهم می‌شود، بلکه سرمایه‌گذاران نیز امکان می‌یابند تقسیم خطر کنند و سرمایه خود را در رشته‌های مختلف به کار اندازند و از مدیریت‌های متخصص در هر رشته برای آن بخش از سرمایه استفاده کنند. همه این امکانات در صورتی فراهم می‌شود که شخصیت حقوقی شرکت‌ها از شرکا مستقل گردد. یکی از آثار وجود شخصیت حقوقی برای شرکتهای تجاری پیدایش دارایی مستقل برای شرکت است. هرچند داراییهای شرکت چیزی جز مجموع آورده‌های شرکای شرکت نیست؛ اما به مجرد تأسیس شرکت رابطه شرکاء و اموالی که به‌عنوان آورده به شرکت اختصاص داده‌اند، منقطع می‌گردد و آورده آنها به سهم یا درصد معینی از سرمایه و بدهی شرکت

شرکاء در حقوق فرانسه و تفاوت‌های آن با حقوق ایران است.

۵. بحث

۵-۱. آثار استقلال دارایی شرکت تجاری از

شرکاء در حقوق ایران

دارایی شرکت مستقل و منفک از دارایی شرکاء و پدیدآورندگان آن است؛ بنابراین شرکت نسبت به این دارایی حق انجام معاملات و بستن عقود با اشخاص ثالث را دارد؛ زیرا شرکت نه تنها مالک آن جزء از دارایی است که در هنگام تأسیس شرکت به شرکت آورده شده بلکه هر چیزی هم که در زمان فعالیت و حیات شرکت به دست آید همه جزء دارایی شرکت می‌باشد.

۵-۱-۱. نقش نداشتن صغارت یا جنون

ورثه سهامداران در معاملات شرکت

سهامی

اگر سهامداری فوت کرده و ورثه او صغیر سفیه یا مجنون باشند معاملات و تصرفات در اموال شرکت به جهت صغر یا جنون، ورثه متوقف نخواهد شد؛ بلکه ورثه صغیر یا مجنون سهامدار شده و شرکت به معاملات خود ادامه داده و سود حاصل به ورثه صغیر یا مجنون خواهد رسید. مطابق ماده ۱۳۹ قانون تجارت «در صورت فوت یکی از شرکاء بقاء شرکت موقوف به رضایت سایر شرکاء و قائم مقام متوفی خواهد بود. اگر سایر شرکاء به بقاء شرکت تصمیم نموده باشند قائم مقام متوفی باید در مدت یک ماه از تاریخ فوت رضایت یا عدم رضایت خود را راجع به بقاء شرکت کتباً اعلام نماید. در صورتی که قائم مقام متوفی، رضایت خود را اعلام نمود نسبت به اعمال شرکت در مدت مزبور از نفع و ضرر شریک خواهد بود. ولی در صورت اعلام عدم رضایت، در منافع حاصله در مدت مذکور شریک

بوده و نسبت به ضرر آن مدت سهیم نخواهد بود. سکوت تا انقضای یک ماه در حکم اعلام رضایت است». عدم تأثیر محجوریت سهامداران در معاملات شرکت سهامی در صورت مفلس و محجور شدن سهامداران و متوقف شدن معاملات آنها در اموال تأثیری در معاملات شرکت سهامی نداشته و موجب نخواهد شد که معاملات شرکت به نسبت سهام این شخص متوقف گردد. در حالی که اگر سهامدار مالک اموال شرکت باشد با مفلس شدن او به اندازه سهم او خرید و فروش اموال شرکت ممنوع خواهد شد.

۵-۱-۲. عدم تحقق تهاتر میان طلب

طلبکاران شرکاء با طلب شرکت از

طلبکاران

طبق ماده ۱۳۰ قانون تجارت میان طلب طلبکاران از شرکاء و طلب شرکت از طلبکاران شرکاء تهاتر صورت نمی‌پذیرد. به عنوان نمونه اگر زید که سهامدار است دارای طلبی از عمرو که به شرکت سهامی بدهکار بوده است باشد و طلب خود را از ذمه عمرو ابراء نماید، ابراء زید موجب ابراء دین عمرو به شخصیت حقوقی و شرکت سهامی نمی‌شود؛ بلکه ذمه عمرو که از بدهی به زید تبرئه شده است، به نسبت سهم زید در شرکت سهامی مشغول خواهد بود (صفائی و عبدالهی، ۱۳۹۵، ۶۶). بر اساس ماده ۶۸۲ لایحه تجارت و ماده ۱۳۰ قانون تجارت «مدیون شرکت نمی‌تواند در مقابل طلبی که ممکن است از یکی از شرکا داشته باشد به تهاتر استناد کند؛ همچنین شریک شرکت نیز نمی‌تواند در مقابل دینی که ممکن است بستانکاران او به شرکت داشته باشند به تهاتر استناد نمایند». این امر سبب می‌شود که چنانچه سهامدار به عنوان مثال یک میلیون سهم در شرکت داشته و از طرف دیگر یک میلیون از شرکت قرض کند بدهی

موضوع حق و مالک حق وجود دارد؛ لیکن در حق دینی وجود ۳ عنصر ضروری است؛ یعنی دائن و مدیون و موضوع حق. حق عینی در برابر همه قابل استناد است؛ ولی حق دینی فقط نسبت به مدیون قابل اجرا است. حق عینی به موجب قانون مشخص می‌شود؛ لیکن حق دینی رابطه ارادی بین طلبکار و بدهکار می‌باشد (اسماعیل‌زاده، ۱۳۸۷، ۴۵). حق عینی متضمن حق تعقیب است و صاحب آن می‌تواند مال خود را در دست هرکس که بیابد مطالبه کند؛ لیکن حق دینی فقط از شخص مدیون قابل مطالبه است. «موضوع حق عینی شیء مادی است و باید در خارج معین باشد ولی حق دینی ممکن است ناظر به انجام دادن کار و خودداری از آن نیز باشد؛ لذا مختص اشیاء نیست. حق عینی متضمن حق تقدم برای مالک است» (کاتوزیان، ۱۳۹۲، ۲۶۰). حال با توجه به تعاریف فوق، باید دید حق شرکاء در شرکتهای آیا از نوع حق دینی است یا حق عینی و یا ماهیت خاص و جدای از این دو نوع حق دارد؟ حق شرکاء بر اموال شرکت در برخی موارد ویژگیهای حق عینی و در برخی موارد ویژگیهای حق دینی را داراست؛ لذا بطور کامل منطبق با هیچ یک از تعاریف فوق نمی‌باشد؛ بنابراین باید گفت شرکاء در اثر پیوستن به شرکت و انتقال آورده به شرکت، حق عینی که نسبت به آورده داشته‌اند تبدیل به یک حق دیگر با ماهیت خاص می‌شود و دیگر نسبت به آن اموال مالکیتی حتی بصورت مشاع ندارند و لذا شریک نمی‌تواند از ماشین یا کارخانه با ساختمان متعلق به شرکت به‌عنوان مال خود تعبیر کند.

یکی از نویسندگان حقوقی در خصوص ماهیت خاص حق شریکان در شرکتهای تجاری بیان می‌دارد: «تحولات زندگی کنونی حقوقی بوجود آورده است که ماهیت آن با هیچ یک از حقوق

سهامدار و سهم او هر یک به‌صورت جداگانه سر جای خود محفوظ خواهد بود و این‌گونه نیست که با قرض کردن یک میلیون تهاتر صورت گیرد.

۵-۱-۳. عدم صدق عرفی اتحاد بایع و مشتری در فرض خرید سهامدار از اموال شرکت

با عنایت به استقلال دارایی شرکت از دارایی شرکا و با توجه به اینکه آنچه از دارایی شرکا وارد شرکت گردیده به مالکیت شرکت در آمده و به سهم شریک در شرکت تبدیل شده است مالکیت شریک بر اموال مذکور خاتمه می‌یابد. «اگر ده نفر در شرکت سهامی سهامدار باشند و شرکت سهامی نیز دارای زمین باشد؛ چنانچه این ده نفر به‌صورتی شراکتی آن زمین را از شرکت سهامی خریداری نمایند، گفته نمی‌شود که این افراد مال خودشان را خریداری کرده‌اند و بایع و مشتری متحد شده‌اند؛ بلکه شرکت مستقلاً به عنوان بایع و سهامداران نیز که شراکتی زمین را خریداری کرده‌اند، به‌عنوان خریدار محسوب می‌شوند» (اسکینی، ۱۳۹۴، ج ۲، ۸۲)؛ اما طبق ماده‌ی ۱۹۸ لایحه اصلاح قسمتی از مواد قانون تجارت، خود شرکت نمی‌تواند سهام مربوط به خود را خریداری کند؛ چرا که ممکن است در قیمت سهام در بازار تأثیر گذارد.

۵-۱-۴. عدم وجود حق عینی برای شرکاء نسبت به اموال شرکت

دو عنصر موضوع حق و مالک حق در حق عینی وجود دارد ولی در حق دینی با سه عنصر موضوع حق، دائن و مدیون مواجه هستیم. حق عینی را قانون مشخص نموده و در برابر تمامی افراد قابل استناد است؛ ولی در خصوص حق دینی این عمومیت وجود نداشته و با توجه به آنکه ناشی از رابطه ارادی بین دائن و مدیون است صرفاً در برابر طلبکار قابلیت استناد دارد. در حق عینی دو عنصر

منقول آورده است که در این صورت نحوه توقیف و فروش آن نیز تابع رژیم حقوق حاکم بر اموال منقول خواهد بود.

۵-۱-۵. وثیقه بودن دارایی شرکت برای پرداخت طلب طلبکاران

اصولاً در شرکتهای اشخاصی که با شرکت معامله می‌کنند بیش از هر چیزی به اعتبار سرمایه شرکت اقدام به معامله می‌کنند؛ لذا دارایی شرکت وسیله ترغیب اشخاص ثالث به معامله با آن می‌باشد. اصولاً در این گونه شرکتهای چون تعهد به پرداخت سهم الشرکه مورد پیدا نمی‌کند و در ابتدای تشکیل شرکت که سرمایه اعم از نقدی یا غیر نقدی باید پرداخت شده باشد؛ شاید بتوان گفت پس از انحلال شرکت امکان رجوع به شرکاء به هیچ عنوان ممکن نیست؛ اما لازم به ذکر است که هر چند کلیه سرمایه در ابتدا پرداخت می‌شود ولی در این نوع شرکتهای نیز امکان برداشت از سرمایه شرکت وجود دارد؛ لذا در صورتی که شرکاء از سرمایه شرکت برداشت کرده و موجب کاهش سرمایه شوند و این کاهش سرمایه را به ثبت نرسانده باشند، طلبکاران پس از انحلال شرکت نسبت به این مبلغ محق خواهند بود یعنی حق رجوع به شرکاء شرکت با مسئولیت محدود نسبت به سرمایه اولیه شرکت موجود می‌باشد.

اصولاً هر نوع کاهش سرمایه در انواع شرکتهای اعم از شرکتهای اشخاص و سرمایه باید به ثبت برسد تا اشخاص ثالثی که با شرکت معامله می‌کنند با اطلاع کامل از سرمایه شرکت و کاهش آن اقدام نمایند لذا قانونگذار در ماده ۱۰۶ لایحه اصلاح قانون تجارت بیان داشته است:

«در مواردی که تصمیمات مجمع عمومی متضمن یکی از امور ذیل باشد یک نسخه از صورتجلسه مجمع باید جهت ثبت به مرجع ثبت شرکتهای ارسال

عینی و دینی قابل انطباق نیست. برای مثال ... حقی که شریکان در شرکتهای تجاری دارند طبیعت خاص دارد و با ساختمان هیچ یک از این دو نوع حق یکسان نیست. بدون تردید، آنان حق عینی بر اموال شرکت ندارند؛ زیرا این اموال متعلق به شخصیت حقوقی است و بنابه فرض این شخصیت وجود ممتاز و مستقل دارد؛ ولی طلبکار شرکت نیز به حساب نمی‌آیند چون سهم معینی از سود را می‌برند و هنگام انحلال شرکت نیز اموال بین آنها تقسیم می‌شود طلبکار می‌تواند اصل طلب و بهره آن را بدون توجه به میزان سود و زیان شرکت بخواهد و پس از وصول این مبلغ نیز هیچ حقی بر اموال شرکت ندارد» (کاتوزیان، ۱۳۹۲، ۲۶۳).

تنها ویژگی که حقوق شرکاء را به حق دینی نزدیک می‌کند حق برخورداری از سود و اموال شرکت است سودی که به شرکت تعلق می‌گیرد بسته به میزان سوددهی شرکت متفاوت است و حتی ممکن است هیچ سودی به شرکاء تعلق نگیرد، لیکن دارندگان اوراق قرضه در هر حال چه شرکت سود کند یا نکند مبلغ ثابت و مشخصی را دریافت می‌کنند؛ همچنانکه ماده ۵۲ لایحه اصلاح قانون تجارت ورقه قرضه را معرف مبلغ وام با بهره معین می‌داند، لیکن «سودی که به شرکاء می‌رسد احتمالی و مشروط به سوددهی شرکت است» (داداشزاده، ۱۳۸۳، ۴۰). ماهیت حق شریک و سهامدار در علم حقوق در عالم، حقوق، بحث از ماهیت حقوقی سهام نه تنها از حیث نحوه انتقال آن حائز اهمیت است؛ بلکه از لحاظ نحوه توقیف سهام تعیین دادگاه صالح و قانون حاکم بر حقوق بین‌الملل خصوصی و داخلی نیز از اهمیت شایانی برخوردار است. قانونگذار در ماده ۶۷ قانون اجرای احکام مدنی مصوب ۱/۸/۵۶ سهم را در زمره اموال

وصول طلب طلبکاران حق رجوع به شرکاء با مسئولیت نامحدود را دارند.

۵-۱-۶. عدم امکان رجوع طلبکاران شرکت به شرکاء و برعکس

شرکت تجاری دارای شخصیت حقوقی مجزا و مستقل از اعضاء خود اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی است. این قاعده حاکم بر شرکتهای موجب آن می‌گردد که در صورت اقامه هرگونه دعوی علیه شرکت، اعضا و سهامداران از پاسخگویی مصون بوده و شخصیت حقوقی شرکت پاسخگو باشد. حتی اگر دعوی مطروحه ناشی از اقدام یا عملکرد مدیران و ارکان شرکت باشد، تمامی مسوولیتها متوجه شخصیت حقوقی شرکت است زیرا مدیران از ارکان شرکت و جز جدایی ناپذیر آن می‌باشند و شخصیت حقیقی یا حقوقی آنها مستقل از شخصیت حقوقی شرکت است.

«قاعده تفکیک داراییهای شرکت از داراییهای شرکای شرکت اقتضاء دارد که دارایی شرکت تضمین کننده انحصاری پرداخت طلب طلبکاران شرکت باشد، لذا طلبکاران شرکت در صورت عدم توفیق بر وصول مطالباتشان از داراییهای شرکت حقی بر داراییهای شرکاء یا سهامداران ندارند» (ستوده، ۱۳۸۸، ج ۲، ۲۲؛ اسکینی، ۱۳۸۴، ج ۱، ۶۲). در شرکتهای تجاری با توجه به ماده ۱ لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت مسوولیت سهامداران محدود و صرفاً معادل و به مقدار اسمی سهام خودشان است. و سهامداران شرکت بیش از مبلغ اسمی سهام خویش در زیان و دیون شرکت سهیم نخواهند بود و در صورت ورشکستگی یا متضرر شدن شرکت ناشی از فعالیتهای مرتبط طلبکاران حق مطالبه از سهامداران را ندارند در حالیکه در شرکت مدنی چنانچه ضرری مزاد بر میزان دارایی مشارکت مدنی ایجاد شود با اموال

گرد: ۱. انتخاب مدیران و بازرس یا بازرسان ۲. تصویب ترازنامه... ۳. کاهش یا افزایش سرمایه و هر نوع تغییر در اساسنامه ۴. انحلال شرکت و نحوه تصفیه آن». «بنابراین در صورت قصور شرکت در این امر شرکا تا سقف همان سرمایه اولیه ثبت شده در اساسنامه و شرکت نامه مسئول می‌باشند هر چند در اثر برداشت قبلی و توافق بین شرکاء این سرمایه واقعی نباشد» (اسماعیل‌زاده، ۱۳۸۷، ۵۵). در شرکتهای نوع دوم (شرکتهای اشخاص) تضمین طلب طلبکاران افزایش می‌یابد و علاوه بر دارایی شرکت با رعایت شرایطی ذمه شرکاء نیز مشغول است. در اینجا نیز قبل از هر چیز اشخاص ثالثی که با شرکت معامله می‌کنند سرمایه شرکت را در نظر می‌گیرند هر چند به ضمانت شرکاء نیز واقفند؛ زیرا در هر حال تا زمانی که شرکت منحل نشده حق مراجعه به شرکاء به وجود نمی‌آید. در واقع شخصیت حقوقی شرکت حاجب می‌شود و تا زمانی که این حجاب به وسیله انحلال و تصفیه از بین نرود و دارایی شرکت کفاف پرداخت طلب طلبکاران را ندهد، شرکاء مصون هستند (ملائی خاص و امیرمحمدی، ۱۳۹۷، ۱۳۱).

اصولاً پس از انحلال شرکت چند حالت ممکن است پیش آید: ۱- دارایی شرکت با دیون آن برابری کند که در این حالت بدون ایجاد مشکل، دارایی شرکت میان طلبکاران خود شرکت تقسیم می‌شود. ۲- دارایی شرکت زائد بر دیون شرکت باشد که در این حالت پس از کسر دیون باقی مانده دارایی قابل تقسیم میان شرکاء است. ۳- دارایی شرکت کفاف پرداخت دیون شرکت را ندهد؛ در این صورت اگر شرکت از نوع شرکتهای سرمایه باشد طلبکاران پس از رجوع به شرکت و عدم وصول طلب خود جز در موارد استثنایی حق رجوع به شرکاء را ندارند. در شرکتهای اشخاص با رجوع به شرکت و عدم

حق مالی سهامدار در شرکت مطالبه منافع و سود حاصل از فعالیت شرکت است که قانونگذار نیز در ماده ۱۲۹ ق. ت امکان توقیف همان حق را توسط طلبکاران شخصی شرکاء در شرکتهای شخص پیش‌بینی کرده است طلبکاران شخصی شرکاء حق ندارند طلب خود را از دارایی شرکت تأمین یا وصول کنند؛ ولی می‌توانند نسبت به سهمیه مدیون خود از منافع شرکت یا سهمی که در صورت انحلال ممکن است به مدیون مزبور تعلق گیرد هر اقدام قانونی که مقتضی باشد به عمل آورند. هر چند در سایر شرکتهای (سهامی تعاونی و با مسئولیت محدود) چنین راهکاری جهت وصول طلب طلبکاران شخصی ارائه نشده است.

طلبکاران شرکت فقط زمانی می‌توانند به اموال شخصی شرکا مراجعه کنند که شرکت منحل شده باشد و اموال باقی‌مانده شرکت کمتر از بدهی‌های آن باشند. در این حالت، طلبکاران شرکت تضامنی می‌توانند اموال شرکت را توقیف کنند؛ اما طلبکاران شخصی شریک نمی‌توانند اموال شرکت را به‌خاطر بدهی شخصی خودش توقیف کنند. بعد از انحلال شرکت تضامنی، طلبکاران شرکت تضامنی نسبت به طلبکاران شخصی شرکا حق تقدم دارند.

«هرگاه شرکت تضامنی منحل شود مادام که قروض شرکت از دارایی آن تأدیه نشده هیچ یک از طلبکاران شخصی شرکا حقی در آن دارایی نخواهد داشت. اگر دارایی شرکت برای مسئولیت پرداخت قروض شرکت تضامنی کفایت نکند طلبکاران شرکت حق دارند بقیه طلب خود را از تمام یا فرد شرکا ضامن مطالبه کنند. ولی در این مورد طلبکاران شرکت بر طلبکاران شخصی شرکا حق تقدم نخواهد داشت. به ورشکستگی شرکت ملازمه قانونی با ورشکستگی شرکا و ورشکستگی بعضی از شرکا ملازمه قانونی با ورشکستگی شرکت ندارد.

دیگر شرکا جبران می‌گردد. توضیحاً باید گفت: از آنجا که شخصیت حقوقی شرکت مجزا و منفک از اعضاء آن است لذا کلیه مطالبات و طرح دعوی تا زمانی که شرکت باقی است باید از خود شرکت به عمل آید و اشخاص ثالث که به جهت انجام معاملات با شرکت ذینفع هستند تا زمانی که شرکت باقی است حق مراجعه مستقیم به شرکاء را نخواهند داشت.

در همین حال رجوع طلبکاران شخصی شرکاء به شرکت امکان پذیر نیست. مطابق ماده ۱۲۹ قانون تجارت «طلبکاران شخصی شرکاء حق ندارند طلب خود را از دارایی شرکت تأمین یا وصول کنند ولی می‌توانند نسبت به سهمیه مدیون خود از منافع شرکت یا سهمی که در صورت انحلال شرکت ممکن است به مدیون مزبور تعلق گیرد هر اقدام قانونی که مقتضی باشد به عمل آورند». درست است که قسمتی از اموال شریک مدیون که وثیقه طلب طلبکاران او محسوب می‌شود، به شرکت اختصاص یافته است و ماده ۸۷ ق اجرای احکام مدنی و همچنین ماده ۸۱ آیین نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم الاجرا حق مطالبه اموال مدیون نزد شخص ثالث را به طلبکار داده است؛ اما شخصیت جداگانه و مستقل شرکت مانع امکان رجوع طلبکار شخصی شریک به شرکت می‌شود به عبارت دیگر شرکت بدلیل دارا بودن شخصیت حقوقی بسان شخص حقیقی از دارایی مستقل جدا از تشکیل دهندگان آن برخوردار می‌باشد و تنها پاسخگوی طلبکاران خویش است (اسماعیل‌زاده، ۱۳۸۷، ۶۳).

هر چند که شخص شریک قسمتی از دارایی خود را در شرکت قرار می‌دهد؛ اما با انتقال این اموال به شرکت و ایجاد شخصیت حقوقی، حق عینی او بر آنها از بین می‌رود و در زمان حیات شرکت تنها

از جمله آثار بقای شخصیت حقوقی پس از انحلال این است که دارایی شرکت در ملکیت آن باقی می‌ماند و به مالکیت مشاع شرکاء در نمی‌آید؛ بنابراین شرکاء و طلبکاران شخصی آنها تا زمانیکه امور شرکت تصفیه نشده و دارایی آن تقسیم نشده است حق عینی بر دارایی شرکت ندارند و دارایی شرکت منحل تا انجام تصفیه وثیقه طلب طلبکاران باقی می‌ماند. قانونگذار در شرکتهای تضامنی و نسبی صراحتاً بر این امر تأکید می‌کند که صرف انحلال شرکت، حق رجوع طلبکاران شخصی شرکاء را به شرکت نخواهد داد. در خصوص شرکتهای تضامنی در ماده ۱۲۶ ق. ت مقرر شده است: «هرگاه شرکت تضامنی منحل شود مادام که قروض شرکت از دارایی آن تأدیه نشده هیچ یک از طلبکاران شخصی شرکاء حقی در آن دارایی نخواهند داشت.»

این قاعده به موجب ماده ۱۸۹ ق. ت در مورد شرکتهای نسبی نیز لازم الرعایه می‌باشد. آنچه در زمان حیات شرکت مانع رجوع طلبکاران شخصی شرکاء به شرکت می‌شود شخصیت حقوقی شرکت است و صرف انحلال شرکت (قبل از عملیات تصفیه) مانع را از بین نمی‌برد و این دارایی همچنان در تصرف و ملکیت شرکت باقی می‌ماند و شرکاء نیز بر آن حق عینی ندارند با انجام عمل تصفیه و انجام تعهدات و تأدیه کلیه دیون، حق عینی شرکاء نسبت به اموال باقی مانده محقق می‌شود و با بازگشت آن اموال به دارایی شریک وثیقه طلبکاران شخصی وی افزایش می‌یابد و طلبکاران حق توقیف و تأمین اموال وی را خواهند داشت. به همین دلیل نیز در شرکتهای سهامی و با مسئولیت محدود که صراحت قانونی در مورد رجوع طلبکار شخصی شریک به شرکت وجود ندارد قاعده استقلال دارایی شرکت ایجاب می‌نماید که تا قبل از انحلال و

طلبکاران شخصی شرکاء حق طلب خود را از دارایی شرکت، تأمین یا وصول کنند ولی می‌توانند نسبت به سهمیه مدیون خود از منافع شرکت سهمی که در صورت انحلال شرکت ممکن است به مدیون مزبور تعلق گیرد هر اقدام قانونی که مقتضی باشد به عمل آورند.»

در صورت توقف عرفی شرکاء و عدم پرداخت دیون توسط ایشان به نحوی که طلبکاران امکان وصول طلبشان از سایر اموال شخص شریک را نداشته باشند، با رعایت مقررات تعیینی، می‌توان شرایط وصول طلب شخصی از شرکاء را از سهم ایشان در شرکت فراهم نمود. «طلبکاران شخصی شرکاء در صورتی که نتوانسته باشند طلب خود را از دارایی شخصی مدیون خود وصول کنند و سهم مدیون از منافع شرکت کافی برای تأدیه طلب آنها نباشد می‌توانند انحلال شرکت را تقاضا نمایند. (اعم از اینکه شرکت برای مدت محدود یا غیرمحدود تشکیل شده باشد) مشروط بر اینکه لااقل شش ماه قبل قصد خود را به وسیله اظهارنامه رسمی به اطلاع شرکت رسانیده باشند. در این صورت شرکت یا بعضی از شرکاء می‌توانند مادام که حکم نهایی انحلال صادر نشده و با تأدیه طلب دائنین مزبور تا حد دارایی مدیون در شرکت یا با جلب رضایت آنان به طریق دیگر از انحلال شرکت جلوگیری کنند» (پاسبان، ۱۳۹۵، ۳۴).

توجه به این نکته نیز ضروری است که صرف انحلال شرکت به طلبکاران شخصی شرکاء حق مراجعه به شرکت را نمی‌دهد؛ زیرا صرف انحلال شرکت موجب محو شخصیت حقوقی آن نمی‌شود همچنانکه قانونگذار در ماده ۲۰۸ ل. ا. ق. ت بیان می‌دارد: «تا خاتمه امر تصفیه شخصیت حقوقی شرکت جهت انجام امور مربوط به تصفیه باقی خواهد ماند.»

عملیات تصفیه طلبکاران شخصی شرکاء حق رجوع به دارایی شرکت را نداشته باشند. البته در صورت رعایت حقوق بستانکاران شرکت ممکن است قبل از ختم تصفیه و محو کامل شخصیت حقوقی شرکت دارایی نقدی شرکت بین شرکاء تقسیم شود. همچنانکه ماده ۲۳۳ ل.ا.ق. ت چنین مقرر داشته است و آن قسمت از دارایی نقدی شرکت که در مدت تصفیه مورد احتیاج نیست بین صاحبان سهام تقسیم می‌شود به شرط آنکه حقوق بستانکاران ملحوظ و معادل دیونی که هنوز موعود تأدیه آن نرسیده است، موضوع شده باشد.

«دعوی طلبکاران علیه شرکای ضامن یا با مسئولیت نامحدود در همه حال و در صورتی که طلبکاران نتوانسته باشند تمام حق خود را از اموال شرکت دریافت کنند، قابل استماع است؛ اما دعوی طلبکاران علیه سهام داران یا شرکای با مسئولیت محدود، هنگامی مسموع خواهد بود که سهام دار یا شریک با مسئولیت محدود تمام یا قسمتی از سهام یا سهم الشرکه خود را نپرداخته یا پس از تأدیه مسترد داشته است و الا چون مسئولیت این نوع شرکا محدود به آورده آنهاست، طلبکاران حق اقامه دعوا علیه آنان را نخواهند داشت. البته این حکم در فرضی صحیح است که شرکای مزبور آنچه به عنوان آورده تعهد کرده بودند، به شرکت تسلیم کرده باشند و الا طلبکاران شرکت تا میزان آنچه شرکای مزبور تعهد کرده بوده‌اند، حق مراجعه به آنان را خواهند داشت» (اسکینی، ۱۳۹۴، ج ۱، ۱۷۲).

۵-۱-۷. پرداخت مالیات توسط شرکت

از جمله تکالیف اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی پرداخت مالیات است؛ لذا شرکتهای تجاری نیز در ازای کسب درآمد حاصل از فعالیتشان مسؤؤل پرداخت مالیات هستند. در این راستا ماده ۱۰۵

قانون مالیاتهای مستقیم مقرر می‌دارد: «جمع درآمد شرکتهای ناشی از فعالیتهای انتفاعی سایر اشخاص حقوقی که از منابع مختلف در ایران یا خارج از ایران تحصیل می‌شود بعد از وضع زیانهای حاصل از منابع غیر متعارف و کسر معافیت‌های مقرر به استثنای مواردی که طبق مقررات این قانون دارای نرخ جداگانه‌ای می‌باشد مشمول مالیات به نرخ بیست و پنج درصد (۲۵٪) خواهند بود (اسماعیل‌زاده، ۱۳۸۷، ۴۵). اعتقاد بر این است که بعد از تقسیم سود به نسبت سرمایه یا سهم الشرکه یا به نسبتی که در اساسنامه تعیین شده است سهم هر یک از شرکاء مجدداً نیز مشمول مالیات به نرخ ماده ۱۳۱ قانون فوق الذکر می‌شود (عرفانی، ۱۳۹۴، ج ۲، ۲۵۵). ماده ۱۳۱ قانون مالیاتهای مستقیم سهام هر یک از شرکا، پس از تقسیم سود هر یک از شرکا به نسبت تعیین شده در اساسنامه را نیز شامل گردیده و مشمول پرداخت مالیات موضوع ماده اخیر می‌گردند. از ظاهر ماده ۱ قانون مالیاتهای مستقیم نیز چنین بر می‌آید که کلیه درآمدهای اشخاص حقیقی ایرانی مقیم ایران مشمول مالیات خواهد بود. برخی از نویسندگان به هنگام برشمردن معایب شرکتهای سهامی متذکر می‌شوند که در شرکت سهامی علاوه بر مالیات متعلقه بر سود سالانه شرکت باید مالیات سود توزیع شده بین سهامداران نیز از سود کسر و همراه سایر مالیاتها به خزانه دولت واریز شود و مالیاتی که به سهام بی نام تعلق می‌گیرد بیش از مالیات سهم با نام مشابه است (نبی‌زاده، ۱۳۹۲، ج ۲، ۲۷۸-۲۱۷).

معذک با همه این تفاسیر، رویه عملی که در خصوص دریافت مالیات از شرکتهای اعمال می‌شود به موجب تبصره ۱ و ۲ ماده ۱۴۳ قانون مالیاتهای مستقیم خلاف این مطلب است، زیرا در عمل به

ظرف مدت یک ماه از تاریخ، ابلاغ با ارائه دلایل و مدارک کافی و توضیحات کتبی رفع اشکال نماید درآمد مشمول مالیات بر اساس رسیدگی به دفاتر وی انجام خواهد شد؛ در غیر اینصورت براساس رأی هیأت مزبور تشخیص درآمد مشمول مالیات از طریق علی الرأس خواهد بود (اسماعیل زاده، ۱۳۸۷، ۴۵). طبق ماده ۹۸ قانون فوق الذکر در تشخیص علی الرأس، اداره امور مالیاتی از قرائن استفاده کرده سپس با اعمال ضرایب مقرر در قرینه درآمد مشمول مالیات مؤدی را تعیین می‌کند. بند ۱ و ۲ ماده ۹۷ قانون مالیاتهای مستقیم مقرر داشته که در صورتی که مؤدی دفاتر خود را ارائه ندهد یا در مورد مقررتر از نامه یا حساب سود و زیان یا حساب درآمد و هزینه را تصویب نکند باز تشخیص علی الرأس خواهد بود.

۲-۵. تفاوت آثار تفکیک دارائی شرکت از

شرکاء در حقوق فرانسه با حقوق ایران

در این قسمت به بررسی آثار تفکیک دارائی شرکت از شرکاء در حقوق فرانسه پرداخته می‌شود.

۵-۲-۱. پذیرش حق عینی شرکاء نسبت

به دارائی شرکت

با تشکیل شرکت تجاری مالکیت آورده شرکاء به شرکت منتقل می‌شود. از آن پس فقط شرکت نسبت به آورده‌ها حق عینی، دارد البته باید گفت شرکاء نیز حقی در شرکت دارند و آن سهامدار شرکت محسوب شدن آنهاست به اعتبار مشارکت در سرمایه اولیه شرکت؛ لذا می‌توان گفت حق شرکاء بر اموال شرکت ماهیت خاصی پیدا می‌کند که نه بطور کامل منطبق با حقوق عینی است نه دینی.

«نظام حقوقی فرانسه، ایجاد حقوق عینی جدید را توسط اشخاص خصوصی ممنوع نکرده است»

جز مالیات ۲۵ مندرج در ماده ۱۰۵ قانون فوق که از درآمد شرکت وصول می‌شود به سود تقسیم شده بین شرکاء مالیاتی تعلق نمی‌گیرد لیکن شرکاء بابت نقل و انتقال سهم یا سهم الشرکه خود باید مالیات بپردازند و نرخ مالیات ناشی از نقل و انتقال بسته به اینکه انتقال از طریق بورس صورت گیرد یا خیر متفاوت خواهد بود؛ چرا که به منظور رونق بازار بورس مالیات نقل و انتقال سهامی که از طریق بورس صورت می‌گیرد مبلغ مقطوعی به میزان ۴ ارزش اسمی آن می‌باشد.

اصولاً اشخاص حقوقی موظفند ظرف ۴ ماه پس از پایان سال مالی خود که در اساسنامه مشخص می‌شود اظهارنامه و ترازنامه و حساب سود و زیان را جهت پرداخت مالیات تنظیم نمایند، سپس سازمان امور اقتصادی و دارایی طی نامه‌ای از شرکت درخواست ارائه دفاتر روزنامه کل و مدارک و اسناد حسابداری را می‌نماید ممیز مالیاتی با بررسی دفاتر اسناد ممکن است با دو حالت مواجه شود: اول: دفاتر مورد رد نداشته باشد در اینصورت ممیز مالیاتی اقدام به هزینه‌رسی خواهد کرد؛ بدین ترتیب که با ملاحظه دفاتر و اسناد و مدارک اگر با هزینه‌ای که شرکت آن را محسوب داشته موافق نباشد آنرا از لیست هزینه‌ها خارج کرده و به درآمد (سود) سال مالی شرکت اضافه می‌کند. در این حالت درآمد مشمول مالیات شامل کل سود شرکت بعلاوه هزینه‌های برگشتی هزینه‌هایی که ممیز مالیاتی آن را قبول ندارد خواهد بود. دوم: دفاتر مورد رد داشته باشد اگر دفاتر ابرازی مؤدی از نظر ممیز مالیاتی غیر قابل رسیدگی تشخیص داده شود ممیز مالیاتی مراتب را کتباً با ذکر دلایل کافی به مؤدی ابلاغ کرده و پرونده را جهت رسیدگی به هیئت ۳ نفره موضوع بند ۳ ماده ۹۷ قانون مالیاتهای مستقیم ارسال می‌دارد؛ اگر مؤدی

متصور نیست؛ بنابراین شخصی که چیزی جز دیون ندارد دارایی دارد؛ لذا دارایی با ثروت متفاوت است. می توان این انتقاد را بر نتیجه حاصل شده وارد دانست که در تخیص نوع ارتباط دارایی و شخصیت در نظریه فوق نگاه مبالغه آمیز صورت گرفته زیرا نمی توان شخص را از دارایی او تفکیکی نمود، بر اساس این نظریه دارایی توانایی و صلاحیت دارا شدن انواع حقوق و تکالیف مالی است و صرفاً به مجموعه ای از اموال اطلاق نمی گردد و ممکن است ظرفی باشد مملو از اموال یا هیچ محتوایی نداشته باشد که به نظر دارایی را همان شخصیت شناخته است در حالیکه شخصیت و دارایی دارای دو مفهوم متفاوت از یکدیگرند.

۵-۲-۱. امکان رجوع طلبکاران شرکت به شرکاء

در حقوق فرانسه، طلبکاران می توانند علیه شرکایی که حین تصفیه و قبل از کسر بدهی های شرکت به اشخاص ثالث، سهمی از دارایی شرکت را دریافت کرده باشند دعوی مستقیم اقامه نمایند؛ بنابراین، سهام داران یا شرکای با مسئولیت محدود در قبال بستانکاران شرکت تا میزان سهم خود و آنچه را که در تقسیم دریافت نموده اند مسئول می باشند؛ اما شرکای ضامن یا با مسئولیت نامحدود مسئول پرداخت تمامی قروض شرکت هستند. علاوه بر این، «طلبکاران می توانند علیه شریک با مسئولیت محدود اقامه دعوا کرده، او را وادار به پرداخت سهم تعهد شده اش کنند. این یک دعوی غیر مستقیم است که طلبکار شرکت می تواند علیه مدیون مدیون خود (یعنی مدیر شرکت اقامه کند) (مرل، ۲۰۲۰، ۱۱۵۲) رویه قضائی حتی برای طلبکاران حق اقامه دعوی مستقیم قائل شده است. استدلال

(بورونو دوندرو، ۲۰۱۵، ۷۸)؛ بنابراین، در این کشور، اراده اشخاص در ایجاد حقوق عینی با مانعی روبرو نیست و اگر حق عینی جدید، قابل تطبیق با علقه های سه گانه ای که در ماده (۵۴۳) قانون مدنی پیش از اصلاحات ۲۰۱۶ آن کشور عنوان شده، منطبق باشد، هیچ تردیدی در نفوذ و صحت آن روا نخواهد بود، همچنین با توجه به رأی اخیری که توسط دیوان عالی کشور فرانسه صادر شده است، «حق انتفاع مؤبد مورد شناسایی قرار گرفته است که حکایت دارد انحصارگرایی حقوق عینی به طور مطلق مورد پذیرش قرار نگرفته است و ایجاد حقوق عینی جدید می تواند مورد پذیرش واقع شود» (آکرمنز، ۲۰۱۷، ۱۰۳).

«به موجب نظریه کلاسیک در فرانسه شخصیت جدا از دارایی نیست؛ لذا دارایی با شخصیت پیوند نزدیک دارد. بر اساس این تئوری دارایی صلاحیت و شایستگی شخص برای دارا شدن حقوق مالی و ملزم شدن به تکالیف مالی می باشد؛ لذا نفس صلاحیت را دارایی گویند؛ بنابراین دارایی، مظهر شخصیت و اقتدار حقوقی شخص است». از این منظر، «دارایی با ثروت و یا حتی با مجموع اموال و دیون شخص متفاوت است. برخلاف تعریفی که برخی از نویسندگان حقوقی از دارایی کرده اند و آن را مجموع حقوق و تکالیف مالی شخص می دانند» (کاتوزیان، ۱۳۹۶، ۲۶۵)؛ لذا دارایی در این تئوری ظرفی است که ممکن است هیچ محتوایی نداشته باشد.

این نظریه دارای نتایجی است؛ هر چند توسط نویسندگان حقوقی مورد انتقاد واقع شده است:

۱- فقط شخص می تواند دارایی داشته باشد (البته این شخص می تواند حقیقی یا حقوقی باشد چرا که فقط اشخاص صلاحیت و شایستگی دارا شدن حقوق و تکالیف مالی را دارند و شخص بدون دارایی

۵-۲-۲. امکان صدور حکم ورشکستگی هم‌زمان شرکت تضامنی و شرکا در حقوق ایران و فرانسه

در ابتدا این سؤال مطرح می‌شود که آیا در حقوق ایران و فرانسه امکان صدور حکم ورشکستگی هم‌زمان شرکت تضامنی و شرکا وجود دارد؟ در حقوق ایران پاسخ منفی است؛ زیرا:

(۱) در حقوق ما طبق ماده ۱۲۴ و مستنبط از مادتین ۲۰۸، ۲۰۹ ق.تقبل از انحلال شرکت (به تعبیر صحیح‌تر تا پایان عملیات تصفیه) اجازه مراجعه به شرکای ضامن با وجود شخصیت حقوقی برای شرکت وجود ندارد.

(۲) در حقوق ما شرکای ضامن در شرکت‌های تضامنی اصلاً تاجر تلقی نمی‌شوند که امکان صدور حکم ورشکستگی آن‌ها وجود داشته باشد، شریک ضامن در شرکت تضامنی به صرف شریک بودن در شرکت تاجر تلقی نمی‌گردند. توضیح این مطلب ضروری است که برای این که حکم ورشکستگی تاجری صادر شود، ابتدائاً باید تاجر بودن وی برای دادگاه محرز شود بنابراین وقتی شرکای ضامن به صرف شریک شرکت تضامنی، تاجر تلقی نمی‌شوند چگونه امکان صدور حکم ورشکستگی آن‌ها میسر است؟.

در حالیکه ماده ۴۳۹ قانون تجارت تلویحاً جواز مراجعه بستانکاران به صورت هم‌زمان به شرکا و شرکت را صادر نموده، به نظر امکان چنین اقدامی وجود ندارد زیرا ماده ۱۲۴ قانون تجارت مقرر است متفاوت از آن دارد. و صدور هم‌زمان حکم ورشکستگی شرکت‌های مزبور با ورشکستگی شرکا را به نحوی نپذیرفته است. حکم مندرج در ماده ۴۳۹ قانون تجارت از نمونه فرانسوی اقتباس شده است و آن هم با این پیش فرض که شریک ضامن در شرکت تضامنی همان طوریکه در صدر ماده

رویه قضائی این است که سرمایه شرکت وثیقه طلب طلبکاران است و بنابراین، آن‌ها می‌توانند علیه هر کسی که قسمتی از این سرمایه (وثیقه) را در دست داشته باشد دعوای استرداد اقامه کنند (دوکسن، ۲۰۱۶، ۱۹۵).

قبول دعوای مستقیم طلبکاران شرکت علیه شریک دارای فوائد زیر است: « ۱) اگر خود شریک به سببی از اسباب طلبکار شرکت باشد نمی‌تواند در مقابل طلبکاران شرکت به تهاتری استناد کند که می‌توانست در صورت اقامه دعوا علیه او توسط شرکت در مقابل شرکت مطرح کند. معذک، اگر قبل از طرح دعوا از جانب طلبکاران شرکت علیه شریک دین او به شرکت در قبال طلب او از شرکت تهاتر شده باشد دعوای طلبکاران شرکت علیه او مسموع نخواهد بود. ۲) قراردادهایی که او با شرکای دیگر منعقد کرده و در مقابل شرکت قابل استناد است، در مقابل طلبکاران قابل طرح نخواهد بود؛ مانند زمانی که شرکای دیگر شرکت به موجب قرارداد استرداد یک قسمت یا تمام سهم‌الشرکه شریک با مسئولیت محدود را تعهد کرده باشند. ۳) ماده ۱۵۸ ق.ت فرضی را پیش بینی کرده که در آن شریک با مسئولیت محدود ورشکسته شده، در حالی که هنوز تعهد خود را به پرداخت سهم شرکت‌اش انجام نداده است. ماده اخیر پیش بینی می‌کند که در این صورت: «شرکت یا طلبکاران آن با طلبکاران شخصی شریک مزبور متساوی الحقوق خواهند بود. این ماده راجع به ورشکستگی شریک است نه ورشکستگی شرکت و اصل تساوی میان طلبکاران ورشکسته را بیان می‌کند که در بحث ورشکستگی مطرح می‌شود؛ بنابراین اگر چنین ماده‌ای نیز وجود نداشت، از قواعد کلی راجع به ورشکستگی قابل استنتاج بود» (اسکینی، ۱۳۹۴، ج ۱، ۲۲۱).

مواد ۲۰۸، ۱۲۴ و ۲۰۹ سالبه به انتفاع موضوع است.

در حقوق فرانسه طبق نص ماده ۱L-۲۲۱ قانون تجارت فرانسه باید گفت بله وجود دارد به دو دلیل: (۱) چون هم شرکت تضامنی و هم شرکای شرکت تضامنی هر دو تاجر هستند. (۲) همان طوری که فوقاً گفته شد علی رغم وجود شخصیت حقوقی شرکت تضامنی در حقوق فرانسه بستانکاران شرکت می‌توانند به شرکا نیز جهت وصول طلب خود مراجعه نمایند. بنابراین می‌توان تقاضای ورشکستگی شرکت و همچنین تقاضای ورشکستگی شریک یا شرکای شرکت را نیز هم زمان و ضمن یک دادخواست مطرح نمود.

۶. نتیجه

شخص حقوقی دارای اموالی است که کاملاً مجزا از اموال اشخاصی است که با اجتماع خود شخص حقوقی را به وجود آورده‌اند. مثلاً در شرکت به مجردی که چند نفر دورهم گردآمده و مقداری از اموال خود را برای مقصد معینی مجتمع می‌کنند این اموال دیگر به آنها متعلق نبوده و فقط شخص حقوقی است که صاحب آنها شناخته می‌شود به همین دلیل طلبکاران شرکت ارجح بر طلبکاران شرکا بوده و این اموال بین آنها تقسیم خواهد شد؛ زیرا شرکت که برای مقصود خاصی تشکیل می‌شود اشخاص ثالث به اعتبار همان مقصود با شرکت معامله می‌کنند و بدیهی است در صورتی که تعهدی در قبال این معاملات برای شرکت تولید شد انجام آن فقط بر عهده شخص حقوقی و اموالی است که در تحت مالکیت او درآمده است. حق شرکاء بر اموال شرکت دارای ماهیت خاص است حق شرکاء بر اموال شرکت در بعضی موارد ویژگیهای حق دینی را دارد و در برخی موارد

۱L-۲۲۱ ملاحظه می‌شود، تاجر تلقی گردد و بر این اساس بستانکاران شرکت فارغ از وجود شخصیت حقوقی شرکت امکان مراجعه همزمان به شرکا را نیز داشته باشند و امکان درخواست همزمان صدور حکم ورشکستگی شریک و شرکت فراهم آید. لکن در حقوق ایران که از اساس شرکا ضامن را تاجر تلقی نمی‌نماید که امکان درخواست صدور حکم ورشکستگی ایشان وجود داشته باشد امکان بهره‌گیری مشابه با تفسیر از ماده ۴۳۹ قانون تجارت وجود ندارد. علاوه بر آن ب ماده ۱۲۴ قانون تجارت تصریح داشته که طلبکاران بدو باید به شرکت مراجعه نمود و در صورت عجز شرکت از تأدیه دیون تقاضای صدور حکم ورشکستگی شرکت را مطرح نمود و با فرض صدور حکم ورشکستگی و انجام عملیات تصفیه و پایان پذیرفتن شخصیت حقوقی شرکت می‌توان به شرکای ضامن مراجعه کرد و در صورت عجز شریک یا شرکای ضامن از تأدیه دیون شرکت و تاجر شناخته شدن آنها به واسطه عملیات خارج از شرکت، می‌توان تقاضای صدور حکم ورشکستگی آنان را نمود بنابراین در حقوق ایران نمی‌توان تقاضای صدور حکم ورشکستگی شرکت‌های تضامنی و شریک و شرکای ضامن را به طور همزمان مطرح نمود، زیرا برخلاف مقررات تجاری حقوق فرانسه شرکای ضامن شرکتهای تجاری صرفاً به واسطه این نقش، تاجر تلقی نمی‌گردند و انجام اقدامات منجر به درخواست صدور حکم ورشکستگی شرکا منوط به پایان یافتن عملیات تصفیه شرکت است؛ بنابراین حکم مندرج در ماده ۴۳۹ ق.ت ایران که به صورت تلویحی امکان صدور حکم ورشکستگی شرکت‌های تضامنی را اجازه می‌دهد، با توجه به دیگر مواد قانون تجارت از جمله

و هزینه‌ها و ضررهای سال مالی قبل و کسر اندوخته‌ها، مبلغی از آن را که باید بین صاحبان سهام تقسیم شود، تعیین می‌کند با تخصیص سود یک بدهی در شرکت ایجاد می‌شود که منجر به طلبکار شدن شریک صاحب سهم از شرکت خواهد شد. صاحبان سهام با تحقق طلبشان همانند سایر طلبکاران قادر خواهند بود اقدامات قانونی را جهت وصول طلب خویش به عمل آورند؛ لذا طلبکاران شخصی شریک نیز که اموال شریک مدیون، وثیقه عام طلب آن‌هاست می‌توانند اقدام به توقیف سهم مدیون خویش نزد شخص ثالث شرکت تجاری نمایند.

۷. سهم نویسندگان

کلیه نویسندگان در تهیه و تدوین پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

۸. تضاد منافع

در این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

ویژگیهای حق عینی اما بطور کامل منطبق با هیچ یک از این دو نوع حق نمی‌باشد. اموال شرکت وثیقه پرداخت طلب طلبکاران است؛ لذا طلبکاران شخصی شرکاء حق مراجعه به شرکت را ندارند و به همین صورت طلبکاران شرکت نیز حق مراجعه به شرکاء را ندارند. علاوه بر این، دارایی شرکت وثیقه پرداخت طلب طلبکاران است؛ لذا طلبکاران شخصی شرکاء حق مراجعه به شرکت را ندارند و به همین صورت طلبکاران شرکت نیز حق مراجعه به شرکاء را ندارند. درست است که در شرکتهایی که مسئولیت شرکاء نامحدود است نظیر شرکت نسبی و تضامنی، طلبکاران شرکت حق دارند طلب خود را از دارایی شخصی شریک با مسئولیت نامحدود وصول کنند لیکن این اقدام منوط به انحلال شرکت شده است (به استناد مواد ۱۲۴ و ۱۸۷ قانون تجارت) لازم به ذکر است که در صورت انحلال شرکت دارایی آن ابتدا میان طلبکاران خود شرکت تقسیم می‌شود و پس از پرداخت دیون اگر چیزی باقی ماند قابل تقسیم میان شرکاء است. همچنین، طلبکاران شرکت جهت وصول طلب خویش حق مراجعه به شرکاء را ندارند. طلبکاران شخصی شرکاء جهت وصول طلب خویش حق مراجعه به شرکت را ندارند. مدیون شرکت نمی‌تواند در مقابل طلبی که ممکن است از یکی از شرکاء داشته باشد استثناء به تهاتر کند نه خود شریک می‌تواند در مقابل قرضی که ممکن است طلبکار او به شرکت داشته باشد به تهاتر استناد کند. ورشکستگی شرکت با ورشکستگی شرکاء و ورشکستگی شرکاء با ورشکستگی شرکت ملازمه ندارد. از طرفی شرکت به ازاء منافع حاصل از فعالیتش باید مالیات بپردازد. در واقع، در نتیجه فعالیت شرکت ممکن است سودی عاید آن شود که مجمع عمومی بعد از کسر مالیات و استهلاکات

منابع:

منابع فارسی

- اسکینی، ربیعا، حقوق تجارت (شرکت‌های تجاری)، جلد اول و دوم، چاپ بیستم، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۹۴.
- اسماعیل‌زاده، معصومه، قاعده استقلال دارائی شرکت‌های تجاری و نتایج آن، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه قم، دانشکده حقوق، ۱۳۸۷.
- پاسبان، محمدرضا، حقوق شرکت‌های تجاری، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۹۵.
- داداش‌زاده، محمد، «حقوق سهامداران در شرکت‌های تجاری»، پایان نامه کارشناس ارشد، به راهنمایی استاد ابراهیم عبدی‌پور، قم، دانشگاه قم، ۱۳۸۳.
- صفائی، سیدحسین؛ عبدالهی، عارف؛ تضامن طلبکاران و آثار آن میان طلبکاران با بدهکار و با یکدیگر، مجله: حقوق اسلامی، شماره پنجاهم، پاییز ۱۳۹۵.
- عرفانی، محمود، شرکت‌های تجاری، جلد دوم، چاپ پنجم، تهران: انتشارات میزان، ۱۳۹۴.
- کاتوزیان، ناصر، مقدمه علم حقوق و مطالعه تطبیقی در نظام حقوق ایران، چاپ ششم، تهران، گنج دانش، ۱۳۹۶.
- کاتوزیان، ناصر، مقدمه علم حقوق، چاپ بیست و دوم، تهران، نشر میزان، ۱۳۹۲.
- ملائی خاص، میلاد؛ امیرمحمدی، محمدرضا، ماهیت سهام وثیقه‌ی مدیران شرکت‌های سهامی عام، مجله: حقوق خصوصی (دانشگاه تهران)، شماره سی و دوم، بهار و تابستان ۱۳۹۷.
- منتظر، مهدی، تقریرات درس حقوق تجارت، چاپ اول، دماوند، انتشارات دانشگاه آزاد دماوند، ۱۳۹۶-۱۳۹۵.

- نبی‌زاده، محمود، اصول، مفاهیم و کاربرد حسابداری، جلد دوم، چاپ ششم، اصفهان، انتشارات نقش جهان، ۱۳۹۲.

منابع عربی

- حائری، سیدکاظم، فقه العقود، چاپ دوم، قم، مجمع اندیشه اسلامی، ۱۴۲۳.

منابع لاتین

- Akkermans, Bram, Property Rights (In Comparative Property Law), edited by Michele Graziadei and Lionel Smith, 2th edition, Cheltenham, published Edward Elgar, 2017.
- Bruno Dondero, Paul le Cannu et, "Droit Des Sociétés", 6e édition, L.G.D.J, Lextenso, 2015
- Duquesne, François, Droit des Sociétés Commerciales, 3th edition, Paris, published Larcier, 2016.
- Merle, Philippe, Droit Commercial Sociétés Commerciales, 24th edition, Paris, published Dalloz, 2020.
- Mestre, Jacques & Éve, Marie, "Droit commercial (Droit Interne et Aspects de Droit International)", L.G.D.J, 28e édition, Pancazi, 2009.

The Effects of Separating the Assets of a Commercial Company from Its Partners in Iranian and French Law

Rohollah Pornorooz¹, Mehdi Montazer^{2*}, Saeed Mansouri³

1. PhD Student in Private Law, Department of Law, Kish International Branch, Islamic Azad University, Kish Island, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Private Law, Faculty of Human Sciences, Damavand Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Law and Political Science, Faculty of Law and Political Science, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article Type: Original Research

Pages: 189-204

Article history:

Received: 05 Jul 2020

Edition: 12 Sep 2020

Accepted: 29 Oct 2020

Published online: 19 Mar 2021

Keywords:

Commercial Company, Assets, Creditors, Collateral, Unlimited Liability.

Corresponding Author:

Mehdi Montazer

Address:

Iran, Tehran, Islamic Azad University, Damavand Branch, Faculty of Human Sciences, Department of Private Law.

Orchid Code:

0009-0004-1216-6056

Tel:

02176301225

Email:

montazer@damavandiau.ac.ir

ABSTRACT

Background and purpose: The purpose of this article is to investigate the effects of separating the assets of a commercial company from its partners in Iranian and French law.

Materials and Methods: This article is descriptive and analytical. Materials and data are also qualitative and data collection was used to collect materials and data.

Ethical Considerations: In this article, the originality of the texts, honesty and trustworthiness are observed.

Findings: These results in Iranian law are: 1) the specificity of the right of the partners to the company's property 2) the property of the company as collateral for the payment of creditors' claims 3) the absence of personal creditors of the partners to the company 4) the absence of the company's creditors to the partners 5) the failure of clearing between creditors of the partners with the company's demand from the creditors and 6) payment of the company's tax from its assets. and the possibility of issuing a bankruptcy order at the same time of the partnership and the partners is one of the most important effects of separating the assets of the company from the partners in French law and its differences with Iranian law.

Conclusion: The conclusion is that it is true that in companies where the liability of the partners is unlimited, such as a relative and partnership company, the creditors of the company have the right to collect their claims from the personal property.

Cite this article as:

Pornorooz R, Montazer M, Mansouri S. *The Effects of Separating the Assets of a Commercial Company from its Partners in Iranian and French Law*. Economic Jurisprudence Studies. 2024.

